

ЛЕЩИЦЯ ДНІСТРОВСЬКА

Gypsophila thyraica Krasnova
(*G. altissima* auct. non L.)

Родина Гвоздикові — Caryophyllaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Подільська ендемічна раса збірного комплексу *G. altissima* s. l.

Ареал виду та його поширення в Україні
Центральна й пд.-сх. частина Подільської височини. Адм. регіони: Тр, Ів, Хм.

Чисельність та структура популяцій
Відомо кілька ізольованих популяцій на Товтровому кряжі й Середньому Придністров'ї. Популяції малі, приурочені до специфічних відслонень сарматських вапняків та гіпсів на вершинах пагорбів на схилах різної експозиції.

Причини зміни чисельності
Інтенсивне рекреаційне навантаження, витоптування, зникає уздовж стежок і поблизу оглядових площадок на вершинах товтр і гребенів каньйону. Руйнування екотопів унаслідок видобутку вапняку.

Умови місцезростання
На карбонатних відшаруваннях у складі петрофітних варіантів угруповань союзів *Artemisio marschalliani-Elytrigion intermediae*, *Alyso alyssoidis-Sedion albi*, а також оригінальних наскельних ценозів зі співдомінуванням *Gypsophila thyraica* та *Cephalaria uralensis*. Значно рідше трапляється у складі угруповань союзу *Festucion valesiacaе*. Ксерофіт, кальцефіл.

Загальна біоморфологічна характеристика
Хамефіт. Багаторічна каудексна рослина з товстуватим коренем та вкороченими неплідними пагонами. Стебла в кількості 3–4, прямостоячі, 35–80 см заввишки, до суцвіття голі, у суцвітті розсіяно-залозистоопушені. Листки лінійно-ланцетні, 0,9–6 см завдовжки, загострені, з трьома жилками, товстуваті, по краю дрібнопилчасті. Суцвіття волотисте, приквіткові листочки плівчасті, широкояйцеподібні, на верхівці відтягнуті у вістря, по краю розсіяно залозистоопушені, квітконіжки тонкі. Чашечка вузькодзвоникувата, майже до середини розсічена на яйцеподібні зубчики. Пелюстки широко-лопаткоподібні, загострені, білі. Коробочка куляста, насінини відкриті тупими короткими горбочками. Цвіте в

червні–липні, плодоносить у серпні–вересні. Розмножується переважно насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється у ПЗ «Медобори», НПП «Подільські Товтри». Збереження популяцій можливе лише в умовах заповідання. Необхідний моніторинг популяцій. Заборонено створення нових кар'єрів, ненормована й неконтрольована рекреація в місцях зростання, руйнування місцезростань.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Вирощують у Кам'янець-Подільському ботанічному саду.

Господарське та комерційне значення
Декоративне, протиерозійне.

Основні джерела інформації
Екофлора, 2002; Заверуха, 1985; Краснова, 1971; ЧКУ, 1996.

Автори: О.О. Кагало, Н.В. Скібіцька, Л.Г. Любінська
Фото: О.О. Кагало

СОНЦЕНАСІННИК ТАЄМНИЙ

Heliosperma arcanum Zapf.
(*Ixosa arcana* (Zapf.) Ikonn.)

Родина Гвоздикові — Caryophyllaceae

Природоохоронний статус виду
Зниклий.

Наукове значення

Реліктовий ендемічний вид з балканськими флорогенезисними зв'язками.

Ареал виду та його поширення в Україні

Вузький подільський ендемічний вид, відомий лише з місця опису (окол. м. Заліщики, Тернопільська обл., с. Хрещатик, Чернівецька обл.), де зростав на крутому лівому березі р. Дністер. На сьогодні вид зник. Адм. регіони: Тр, Чц.

Чисельність та структура популяцій

Неодноразові спроби віднайти рослини в природі не дали результатів.

Причини зміни чисельності

Антропогенний вплив: скорочення відкритих площ за рахунок заліснення схилів, вузька стенопотність виду та слабка конкурентоздатність.

Умови місцезростання

Раніше вид зростав на кам'янистих схилах в розколинах вапнякових скель в угрупованнях порядку *Alysso-Sedetalia*. Мезоксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина з опушеними численними надземними вегетативними і плодовими пагонами, 14–16 см заввишки. Нижні листки еліптично-лопаткоподібні до 10 мм завдовжки і 3 мм завширшки, стеблові — вузьколінійні, загострені, 20–30 мм завдовжки і 2–2,5 мм завширшки, з країв густо дрібнозрубчасті, голі, внизу вийчасті. Квітки нечисленні, на довгих прямих ніжках; пелюстки бруднобілі, на верхівці зазублені. Плід — коробочка. Час

цвітіння та плодоношення достеменно невідомий.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

У випадку знаходження виду заборонено збирання рослин (гербарізацію), порушення умов місцезростань, заліснення схилів.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Декоративне, ґрунотвірне.

Основні джерела інформації

Екофлора України, 2002; Флора УРСР, 1952.

Автор: М.М. Федорончук
Фото: В.П. Гелюта

МІНУАРЦІЯ РІДКОКВІТКОВА

Minuartia pauciflora (Kit. ex Kanitz) Dvořaková
(*M. gerardii* auct. non (Willd.) Hayek;
M. verna auct. non (L.) Hierr;
M. zarecznyi (Zapał.) Klokov)

Родина Гвоздикові — Caryophyllaceae

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення
Рідкісний карпатський ендемік.

Ареал виду та його поширення в Україні
Карпати (Татри, Сх. Карпати). В Україні зрідка трапляється на Свидовецькому, Мармароському масивах та на Чорногорі. Адм. регіон: Зк.

Чисельність та структура популяцій

Ізольовані популяції (гг. Близниця, Драгобрат, Скуртул, Герашаска, Ненеска, Петрос), невеликі за площею, малочисельні. Сучасний стан, вікова структура не вивчені.

Причини зміни чисельності

Найбільше потерпає від випасу худоби і надмірного рекреаційного навантаження.

Умови місцезростання

Росте у субальпійському поясі на вапнякових скелях і вузьких скелястих терасах у складі угруповань порядку *Potentilletalia caulescentis* (кл. *Asplenietea trichomanis*). Трапляється також на осипищах карбонатних порід (порядок *Thlaspietalia rotundifolii*). Карбонатofil, мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Хамефіт. Напівкущик, 5–15 см заввишки з веретеноподібним коренем. Утворює густі дернинки. Стебла численні, з дугоподібною основи підведені, тонкі, вгорі залозисто-волосисті, безрозеткові. Листки дрібні, цілокраї, лінійнощетиноподібні, лінійно-ланцетні, голі. Квіток 1-3, зібрані у верхівкові напівзонтики. Чашолистки яйцеподібно-ланцетні 3–4 мм завдовжки, 1,2–1,8 мм завширшки, гострі або загострені, з трьома випуклими жилками, по краю широкоперетинчасті. Пелюстки білі, яйцеподібно-еліптичні, яйцеподібні або овальні, трохи довші від чашечки (3,4–6 мм завдовжки), тупі. Цвіте у травні–липні. Плід яйцеподібно-конічна коробочка, 4–5,5 мм завдовжки, розкри-

вається 3–4 стулками. Насінини ниркоподібні, з тупуватими горбочками по периферії. Розмножується насінням та партикуляцією каудексу.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Необхідно взяти під охорону місцезростання на Свидовці, г. Петрос і Мармароських Альпах, контролювати стан популяцій. Відомості про наявність в межах об'єктів і територій природно-заповідного фонду відсутні. Заборонено збирання рослин, порушення умов їх місцезростань.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Ґрунтоутвірне, протиерозійне.

Основні джерела інформації

Екофлора України, 2002; Крічфалушій, Будников, Мигаль, 1999; Малиновський, Царик, Кияк, Нестерук, 2002; Попов, 1949; Чопик, 1976.

Автори: І.І. Чорней, М.М. Федорончук
Фото: Ю.Й. Кобів

МІНУАРЦІЯ ГОСТРОПЕЛЮСТКОВА

Minuartia oxypetala (Wot.) Kulcz. (*Alsine oxypetala* Wot., *Minuartia verna* (L.) Hier subsp. *oxypetala* (Wot.) Halliday)

Родина Гвоздикові — Caryophyllaceae

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення

Вузьколокальний ендемік.

Ареал виду та його поширення в Україні

Покутсько-Мармароські Карпати. В Україні зростає в Чивчинах. Адм. регіон: Ів.

Чисельність та структура популяцій

Представлені ізольовані локальні популяції (вершини г. Будичевська, Чивчин, Чивчинаж, Попадя-Лустон, Гнетеса, Фатія Банулуї) площею до кількох квадратних метрів і чисельністю не більше кількох десятків особин.

Причини зміни чисельності

Вузька еколого-ценотична амплітуда.

Умови місцезростання

Відшарування карбонатних порід, вапня-

кові скелі і осипища в межах верхнього лісового (на межі із субальпійським) поясу. Вид приурочений до угруповань союзу *Cystopteridion* і, зокрема, ендемічної східнокарпатської асоціації *Saxifragetum luteoviridis* та рідкісної у Карпатах асоціації *Festucetum saxatilis* союзу *Festuco saxatilis-Seslerion bielzii* (кл. *Asplenietea trichomanis*). Мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина із дуже розгалуженими, слабо здерев'янілими біля основи, залозисто опушеними стеблами, 5–12 см заввишки, що утворює дерники. Листки лінійно-щетиноподібні, з країв залозистовійчасті. Квіток на стеблині 1–5, чашолистки яйцеподібно-ланцетні, з трьома жилками;

пелюстки коротші за чашолистки, загострені. Коробочка трохи довша за чашечку. Цвіте у травні–липні, плодоносить у червні–липні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Конкретні заходи охорони не розроблялися. Потребує виділення заповідних ділянок у місцях зростання виду та контролю за станом популяцій. Заборонено збирання, заготовлю рослин, порушення умов зростання.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Ґрунотвірне, декоративне.

Основні джерела інформації

Екофлора України, 2002; Pawłowski, 1939; Pawłowski, Walas, 1949; Zapałowicz, 1911.

Автори: М.М. Федорончук, І.І. Чорней
Фото: Ю.Й. Кобів

